

Minister Funduszy i Polityki Regionalnej

Katarzyna Pełczyńska-Nałęcz

Warszawa, data: 17 listopada 2024 r.

znak sprawy: DSR-VIIa.054.16.2024.EO

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu RP

**Dotyczy: odpowiedzi na interpelację nr 5835 Pani Poseł Lidii Czechak w sprawie
wsparcia samorządów, w których działały PGR-y**

Szanowny Panie Marszałku,

odpowiadając na interpelację, przedstawiam informacje na temat realizowanych działań i programów będących w kompetencji Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej.

- 1. Czy rząd zamierza przygotować jakąś formę finansowego wsparcia dla gmin popegeerowskich?**
- 2. Jeśli planowane jest uruchomienie rządowych programów w tym zakresie, to na jakie cele zostanie przekazane dofinansowanie?**

Prowadzona obecnie polityka rozwoju kraju koncentruje się na rozwoju zrównoważonym terytorialnie, który efektywnie wykorzystuje lokalne zasoby i potencjały różnego typu terytoriów, zarówno metropolii, małych miast i obszarów wiejskich. W szczególności jednak wspierany jest rozwój słabszych obszarów, które mają problemy strukturalne o charakterze społeczno-gospodarczym i przez to są mniej odporne na zjawiska kryzysowe i nie potrafią samodzielnie zbudować swojego potencjału rozwojowego. Do obszarów tych należą głównie gminy wiejskie i małe miasta położone peryferyjnie z dala od dużych ośrodków miejskich, do których należą też gminy popegeerowskie.

Krajowe dokumenty strategiczne, takie jak Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) i Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 w ramach celu dotyczącego zwiększenia spójności

terytorialnej kraju wskazały obszary słabsze gospodarczo, z problemami strukturalnymi jako „obszary strategicznej interwencji” – zw. OSI, które wymagają szczególnych mechanizmów wsparcia i preferencji z poziomu krajowego. W związku z tym, obszarami strategicznej interwencji są: obszary zagrożone trwałą marginalizacją i miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, które licznie występują w północnej i wschodniej części kraju - a więc i na terenach, na których działały PGR-y.

Zgodnie z przyjętą polityką, minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego w swoich działaniach podejmuje różne inicjatywy kierowane do obszarów słabszych gospodarczo, zarówno ze środków krajowych, jak i z funduszy Unii Europejskiej.

Warty podkreślenia jest fakt, że środki Unii Europejskiej mają istotny wpływ na rozwój naszego kraju. Polska jest największym beneficjentem środków unijnych spośród wszystkich państw członkowskich UE. Wartość unijnego dofinansowania dla projektów realizowanych w ramach polityki spójności w latach 2004-2021 wyniosła ok 700 mld zł. Najwięcej środków z tej puli trafiło na realizację projektów z obszaru transportu (ok. 243 mld zł), wsparcia przedsiębiorczości i innowacyjności (ok. 126 mld zł) oraz kapitału ludzkiego (105 mld zł). Otrzymane wsparcie pozwoliło zrealizować wiele projektów inwestycyjnych podnoszących konkurencyjność gospodarki, jak też i poprawiających spójność społeczną i terytorialną kraju. Przyczyniło się ono do włączenia Polski do europejskiej sieci transportowej, rozwoju infrastruktury dostępu do Internetu, zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego. Fundusze europejskie wspierają nie tylko infrastrukturę, ale również wiele działań z zakresu edukacji, ochrony zdrowia, rozwoju zawodowego, czy szeroko pojętej przedsiębiorczości. Ich efektem była poprawa jakości życia oraz warunków prowadzenia działalności gospodarczej w całym kraju. Na wsparciu tym korzystają zarówno metropolie, jak i małe miasta i obszary wiejskie.

W ramach perspektywy finansowej polityki spójności Unii Europejskiej na lata 2021-2027 wdrażane są krajowe i regionalne programy, które wspierają rozwój konkurencyjności terytorium całego kraju lub poszczególnych województw i innych obszarów. Nacisk położony jest również na rozwój społecznie i terytorialnie zrównoważony poprzez zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego różnych terytoriów, a w szczególności OSI miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją.

Przykładowo, samorządy z Polski wschodniej wspierane są poprzez dedykowany program dla makroregionu Polski wschodniej - Program Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027 (FEPW). Zakres terytorialny programu obejmuje 5 województw Polski wschodniej (lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie) oraz region statystyczny mazowiecki regionalny (część województwa mazowieckiego (bez Warszawy i 9-ciu otaczających ją powiatów)). Celem programu FEPW jest wsparcie

konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw z makroregionu Polski Wschodniej, zwiększenie atrakcyjności miast i podniesienie jakości życia mieszkańców w dobie zmian klimatu, oraz zwiększenie dostępności transportowej Polski Wschodniej oraz rozwój społeczno-gospodarczy dzięki turystyce. Budżet programu wynosi 2,65 mld euro.

W ramach programu Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021-2027 (FERC) realizowane są projekty skierowane do wszystkich samorządów lokalnych, np. Cyberbezpieczny Samorząd. Natomiast, w Europejskim Funduszu Społecznym Plus (EFS+) występuje szeroki wachlarz wsparcia i różnego rodzaju narzędzia, które są kierowe do gmin najbardziej potrzebujących, a więc i gmin popegeerowskich. Są to obszary takie jak rynek pracy, włączenie społeczne, ochrona zdrowia, umiejętności, edukacja, równość szans realizowanych na poziomie centralnym i regionalnym.

W programach regionalnych w działaniach dotyczących włączenia społecznego wsparcie będzie dedykowane w zależności od zidentyfikowanych potrzeb i w sposób priorytetowy będą traktowane osoby wykluczone komunikacyjnie, tj. mieszkające na obszarach, na których brakuje połączeń transportem publicznym, co częściowo może się pokrywać z gminami popegeerowskimi. Interwencja we włączeniu społecznym powinna być również planowana i wdrażana we współpracy z Regionalnymi Ośrodkami Pomocy Społecznej (ROPS), które dysponują najlepszą wiedzą na temat sytuacji w regionie.

Aby wzmocnić działania w programach regionalnych, w tym w szczególności sprawić, by były jak najbardziej dostosowane do regionalnych i lokalnych potrzeb, w programie krajowym Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS), realizowane są projekty koordynacyjne Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej. Celem tych projektów jest zapewnienie lepszego przepływu informacji i koordynacji działań między podmiotami zaangażowanymi w realizację wsparcia z zakresu włączenia społecznego (usług społecznych, ekonomii społecznej, integracji społecznej, w tym integracji cudzoziemców). W projektach przewidziano bezpośrednie wsparcie lokalnych samorządów poprzez m.in.:

- organizowanie i wspieranie instytucji pomocy społecznej, podmiotów zajmujących się pomocą i integracją społeczną, instytucji wspierania rodziny, pieczy zastępczej i adopcji oraz ich współpracy,
- wzmocnienie potencjału instytucjonalnego, organizacyjnego oraz kompetencyjnego instytucji pomocy i integracji społecznej,
- wspieranie gmin w tworzeniu centrów usług społecznych i rozwoju dostarczanych przez nie usług,
- wsparcie samorządów w rozwoju usług świadczonych w społeczności lokalnej, w tym działania świadomościowe i szkolenia dotyczące deinstytucjonalizacji,

- zapewnienie wdrażania w samorządach lokalnych rozwiązań w obszarze ekonomii społecznej, w tym działania upowszechniające rozwiązania przewidziane w ustawie o ekonomii społecznej.

W ramach swoich projektów, każdy ROPS realizował też będzie regionalne badania mające na celu diagnozę i monitorowanie sytuacji regionalnej w zakresie włączenia społecznego, tak, aby jak najlepiej odpowiadać na wyzwania w różnych gminach i powiatach, w tym tych popegeerowskich. Na cel ten przeznaczono 400 mln zł (łącznie we wszystkich województwach).

W ramach programu FERS w projekcie "Premia społeczna" gminy i powiaty mogą też otrzymać granty pokrywające część kosztów realizacji usług społecznych, które samorządy zdecydują się zlecić podmiotom ekonomii społecznej. Usługi te to: opieka wytchnieniowa, usługi asystenckie w rodzinnym domu pomocy, wsparcie w ośrodkach dla osób potrzebujących, a także specjalistyczne poradnictwo. Jeden samorząd może otrzymać do 350 tys. zł na pokrycie 25% wartości takiej zleczonej usługi. Ten udział może zostać zwiększony, jeśli JST spełni pewne dodatkowe warunki. Dzięki temu samorządy zyskają wsparcie w finansowaniu zlecenia usług społecznych, natomiast podmioty ekonomii społecznej – stabilne źródło finansowania i szansę na profesjonalizację, a mieszkańcy skorzystają przede wszystkim na poprawie dostępności usług. Wszystkie strony zyskają dzięki rozwojowi współpracy i wzajemnego zaufania, co ma szansę przyczynić się do wzmocnienia całej lokalnej społeczności. Wartość projektu realizowanego pilotażowo do końca czerwca 2025 roku wynosi blisko 100 mln zł., a łącznie na realizację tego działania przewidziano ok. 300 mln zł.

Dodatkowo, w programie FERS realizujemy przedsięwzięcie pn. "Kluby Rozwoju Cyfrowego". Będą to ośrodki wsparcia lokalnej społeczności w obszarze nabywania i podnoszenia podstawowych kompetencji cyfrowych. Każda dorosła osoba będzie mogła otrzymać w takim Klubie poradę lub szkolenie, dot. m.in. korzystania z e-usług w obszarze administracji czy zdrowia (np. korzystanie z aplikacji mObywatel lub Internetowego Konta Pacjenta). Obecnie w Centrum Projektów Polska Cyfrowa trwa ocena wniosków o dofinansowanie, złożonych w konkursie na utworzenie 64 pilotażowych Klubów przez gminy w całej Polsce. Alokacja na ten etap wynosi ok. 31 mln zł. Docelowo, w programie FERS planujemy utworzenie Klubu Rozwoju Cyfrowego w każdej chętnej gminie w Polsce, zatem gminy popegeerowskie będą mogły skorzystać ze wsparcia na równi z innymi. W konkursie pilotażowym wprowadziliśmy kryterium premiujące pn. "Wnioskodawca jest JST uwzględnioną na liście gmin zagrożonych trwałą marginalizacją lub liście miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze, zidentyfikowanych w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030." - zatem te gminy popegeerowskie, które spełniają warunek z kryterium, będą miały przyznane dodatkowe 5 punktów w ocenie.

Dodatkowo, warto zwrócić uwagę, że w konkursie nie był wymagany wkład własny beneficjenta. Szczegółowe kryteria wyboru projektów w późniejszej fazie

skalowania w całej Polsce, zostaną określone na późniejszym etapie, planowanym na drugą połowę 2026 r.

W ramach interwencji EFS+ w obszarze zdrowia na poziomie regionalnym (programy regionalne) wdrażane są programy zdrowotne dotyczące profilaktyki chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu. Programy te są ukierunkowane w pierwszej kolejności na grupy szczególnie wrażliwe, które mogą mieć problem z uczestnictwem w tym programie i skorzystaniem m.in. z badań przesiewowych. Dotyczy to w szczególności obszarów, na których dostęp do opieki zdrowotnej jest ograniczony, w tym ze względów geograficznych lub demograficznych. Podejmowane są również działania mające na celu pomoc tym grupom w skorzystaniu ze wsparcia, m.in. obejmujące ukierunkowane informacje, transport, reorganizację godzin pracy, mobilne usługi w zakresie badań przesiewowych itp.

Ponadto, obecnie na poziomie ogólnopolskim realizowany jest projekt Ministerstwa Zdrowia dotyczący określenia podstawowych regionów zabezpieczenia. Celem głównym tego projektu jest wypracowanie, przetestowanie i ostateczne określenie podstawowych regionów zabezpieczenia, tworzących warunki umożliwiające zwiększenie dostępności do świadczeń zdrowotnych przy uwzględnieniu m.in. zmian epidemiologicznych i demograficznych zachodzących na danym obszarze.

Warto też wspomnieć, że w celu zwiększenia dostępu do wysokiej jakości, przystępnej cenowo oraz terytorialnie opieki nad najmłodszymi dziećmi w 2023 r. uruchomiony został krajowy Program Aktywny Maluch 2022-2029 (wcześniej: Maluch+), który nadzorowany jest przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Program łączy w sobie różne źródła finansowania – oprócz środków z EFS+ w FERS, także środki z Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) oraz środki budżetu państwa. Z tych środków podmioty wskazane w ustawie o opiece nad dziećmi do lat 3 mogą skorzystać ze wsparcia na utworzenie miejsc opieki nad najmłodszymi dziećmi w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów, przy czym utworzenie miejsc w części programu finansowanej z KPO możliwe jest tylko w instytucjach typu żłobek lub klub dziecięcy. Podmiot uzyskujący środki na utworzenie nowych miejsc opieki automatycznie otrzymuje również środki z FERS na ich utrzymanie przez pierwsze 3 lata.

Głównym adresatem wsparcia ww. programu są w pierwszej kolejności gminy, w szczególności te, w których sytuacja w zakresie dostępności opieki nad dziećmi do lat 3 jest najmniej korzystna. Celem Programu jest m.in. dążenie do zniwelowania tzw. białych plam, tj. gmin, na terenie których nie występuje żadna instytucja opieki. Docelowo ma powstać ok. 102 tys. nowych miejsc opieki nad dziećmi. Pierwszy nabór dot. programu został ogłoszony w styczniu 2023 r. Ze względu na pozostałą do wykorzystania alokację w lipcu 2023 r. ogłoszono nabór ciągły, który będzie trwał do końca 2025 r. lub do wyczerpania środków

przeznaczonych na Program. Cały budżet Programu Aktywny Maluch wynosi blisko 6,5 mld złotych.

Dodatkowo, kluczowe dla rozwoju obszarów słabszych gospodarczo, w tym gmin popegeerowskich są interwencje w ramach celu polityki spójności UE nr 5 „Europa bliższa obywatelom”, które są wdrażane w ramach 16 programów regionalnych. Działania te mogą w szczególności mieć formę: instrumentów terytorialnych (ZIT, IIT lub RLKS), dedykowanych naborów, lub preferencji, określonych w danym programie regionalnym.

Poza środkami z polityki spójności UE dostępne są również środki w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO). Budżet KPO to prawie 60 mld euro, w tym 25,3 mld euro dotacji i 34,5 mld pożyczki. Ponadto, Ministerstwo przygotowuje się do wdrażania Społecznego Funduszu Klimatycznego (zw. SFK) przyjętego na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2023/955 z dnia 10 maja 2023 r. Jest to nowe narzędzie finansowe pozwalające na udzielanie wsparcia osobom i przedsiębiorstwom, które najbardziej odczuwają skutki wprowadzenia nowego systemu handlu emisjami dla budynków, transportu drogowego i paliw dla dodatkowych sektorów. SFK ma na celu zwalczanie ubóstwa energetycznego oraz poprawę dostępu do mobilności o zerowej i niskiej emisji. Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego jest odpowiedzialny za koordynację wdrażania SFK. Obecnie przygotowany jest Plan społeczno-klimatyczny, który będzie stanowił podstawę realizacji inwestycji objętych wsparciem ze środków SFK.

Wdrażane są również programy wieloletnie finansowane z budżetu państwa, które koordynuje minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego. Program wieloletni pod nazwą „Rządowy program rozwoju północno-wschodnich obszarów przygranicznych na lata 2024-2030”, przyjęty przez Radę Ministrów uchwałą nr 19 w dniu 25 marca 2024 r., ukierunkowany jest na poprawę jakości życia mieszkańców północno-wschodnich obszarów przygranicznych Rzeczypospolitej Polskiej oraz ograniczenie negatywnych skutków inwazji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę. Program ma również przyczynić się do stworzenia trwałych podstaw umożliwiających rozwój społeczno-gospodarczy z poszanowaniem środowiska naturalnego. Beneficjentami Programu są samorządy lokalne bezpośrednio przylegające do granicy północnowschodniej z województw: warmińsko-mazurskiego, podlaskiego, podkarpackiego i lubelskiego (powiaty: bialski, włodawski, chełmski, hrubieszowski, tomaszowski, miasta: Biała Podlaska, Chełm). Wśród tych samorządów są też gminy, w których działały PGR-y.

Budżet Programu, to kwota 500 mln zł w latach 2024-2030. Program realizowany jest poprzez następujące działania:

- poprawa infrastruktury drogowej oraz infrastruktury towarzyszącej i poprawa bezpieczeństwa drogowego;
- zielona i niebieska infrastruktura dla ochrony środowiska naturalnego;

- stworzenie warunków do rozwoju zrównoważonej turystyki w oparciu o endogeniczne potencjały;
- działania służące poprawie stanu infrastruktury edukacyjnej, zdrowotnej i społecznej w celu zwiększenia dostępności lub jakości usług publicznych.

Obok działań inwestycyjnych, w Ministerstwie podejmowane są również inicjatywy projektowe, których celem jest rozwój kompetencji i umiejętności samorządów lokalnych m.in. z obszarów wiejskich i małych miast do współpracy w partnerstwach JST, planowania strategicznego i realizacji projektów rozwojowych. W latach 2020-2023 wdrożono 3-letni projekt doradczy finansowany z polityki spójności UE pod nazwą Centrum Wsparcia Doradczego, w ramach którego ponad 700 samorządów lokalnych z 76 partnerstw z całej Polski, w tym z regionów popegeerowskich uzyskało profesjonalne doradztwo rozwojowe. Wspierano dwa kluczowe obszary kompetencji samorządów. Pierwszy obszar dotyczył umiejętności w zakresie projektowania i przyjęcia strategii terytorialnych partnerstw JST. Drugi obszar, to wzmocnienie potencjału administracji lokalnej w zakresie kluczowych kompetencji zarządczych i specjalistycznych. Ważnym aspektem projektu była także promocja korzyści ze współpracy i angażowanie partnerów społeczno-gospodarczych i organizacji pozarządowych do wspólnej pracy nad kreowaniem rozwoju partnerstwa. Szczegółowe informacje o projekcie są dostępne na stronie: <https://cwd.info.pl/>

Jednocześnie obecnie trwają prace nad przygotowaniem nowej średniookresowej strategii rozwoju kraju do 2035 roku, w ramach której określone zostaną priorytetowe kierunki rozwoju oraz wyznaczone zostaną nowe typy obszarów strategicznej interwencji państwa. Procesy te będą miały wpływ m.in. na nowy układ strategii i działań sektorowych, a także na proponowane programy i instrumenty wsparcia adresowane do różnych terytoriów.

Z poważaniem

Katarzyna Pełczyńska-Nałęcz

/podpisano elektronicznie/